

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie z powództwa Bank spółki akcyjnej w W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
z udziałem Prokuratora Prokuratury Regionalnej w Warszawie
o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone,
na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 czerwca 2024 r. w Izbie Kontroli
Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z
dnia 27 lutego 2023 r., VII AGa 607/21

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. zasądza od Bank S.A. w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia Bank S.A. w W. do dnia zapłaty.
- 3.

UZASADNIENIE

Decyzją z 31 grudnia 2018 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej jako: „Prezes UOKiK”), działając na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 798 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone uznał postanowienia wzorców umów stosowane przez Bank Spółkę Akcyjną z siedzibą w W. (dalej jako: „Bank”, „Bank”) we wzorcach umów, aneksach do umów kredytów i pożyczek hipotecznych denominowanych do walut obcych za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.), co stanowiło naruszenie art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 798 ze zm.), i zakazał ich wykorzystywania.

Bank wniosła odwołanie od tej decyzji, domagając się uchylenia zaskarżonej decyzji w całości, względnie o zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez umorzenie jako bezprzedmiotowego postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, ewentualnie poprzez uznanie, że postanowienia objęte zaskarżoną decyzją nie stanowią postanowień niedozwolonych, ewentualnie poprzez odstąpienie od nałożenia kary pieniężnej lub jej zasadniczą redukcję.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2021 r., XVII AmA 12/19 Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uchylił zaskarżoną decyzję, stwierdził, że decyzja nie została wydana z rażącym naruszeniem prawa, ani bez podstawy prawnej w rozumieniu art. 478^{31a} k.p.c. i zasądził od Prezesa UOKiK na rzecz Banku kwotę 1737 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli Prokurator Okręgowy w Warszawie i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Prokurator Okręgowy w Warszawie zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie szeregu przepisów postępowania i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK z dnia 31 grudnia 2018 r. nr [...], z uwagi na brak podstaw do jego uwzględnienia, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Prezes

UOKiK zarzucił wydanemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania Banku w całości i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje. W przypadku, gdyby Sąd nie podzielił powyższego stanowiska wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i pozostawienie temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, VII Aga 607/21 zmienił zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że: w zakresie punktu IV obniżono nałożoną karę do kwoty 1 745 536,25 zł, dodano punkt drugi o treści: „oddala odwołanie w pozostałej części”, nadano punktowi drugiemu i trzeciemu numerację odpowiednio jako punkt trzeci i czwarty, zasądzone od Bank na rzecz Prezesa UOKiK kwotę 720 zł tytułem kosztów procesu. Sąd II instancji oddalił obie apelacje w pozostałym zakresie, zasądził od Banku na rzecz Prezesa UOKiK koszty postępowania apelacyjnego i obciążył Bank kwotą 2000 zł tytułem opłat od apelacji, od uiszczenia których pozwany i Prokurator byli zwolnieni.

Bank pismem z 7 lipca 2023 r. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 lutego 2023 r., VII AGa 607/21 zaskarżając go w części co do punktu I, III oraz IV.

Skarżący zgłosił zarzut naruszenia szeregu przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy oraz naruszenia prawa materialnego. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części objętej zakresem zaskarżenia i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie obu apelacji (tj. apelacji Pozwanego oraz apelacji Prokuratora) w zakresie, w jakim zostały one uwzględnione w zaskarżonym wyroku oraz zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów procesu (w tym kosztów zastępstwa procesowego) za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Jednocześnie skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 3 k.p.c., wskazując, że w sprawie występuje nieważność postępowania, która to okoliczność jest jednocześnie oczywista, potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów i sformułował trzy istotne zagadnienia prawne, obejmujące pytania:

1. Czy klauzula odsyłająca do tabeli kursowej, która opisuje sposób ustalania kursu walutowego w taki sposób, że Bank pozbawiony jest jakiegokolwiek dowolności czy arbitralności przy ustalaniu kursu walutowego (taka jak oceniana przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie) może być mimo to uznana za abuzywną?
2. Czy można - w świetle wymogu transparentności wzorca (art. 385 § 2 zdanie 1 k.c.) oraz wynikającego z art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c. wymogu jednoznaczności postanowień określających główne świadczenie stron - uznać za jednoznaczne i zrozumiałe odwołanie się do obiektywnie weryfikowalnej (poddającej się pełnej kontroli) oraz powszechnie stosowanej w obrocie (m.in. przez Narodowy Bank Polski przy ustalaniu kursów średnich NBP) wartości w postaci kursu rynkowego określonej waluty na rynku walutowym (FOREX), choć samo pojęcie to nie jest ustawowo zdefiniowane?
3. Czy i ewentualnie w jakim zakresie w ramach abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych należy stosować model przeciętnego konsumenta rozwinięty w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach, w których Prezes UOKiK oparł zarzut abuzywności na niejednoznaczności i niejasności sformułowania danego postanowienia, a jednocześnie nie wskazał w oparciu o jakie kryteria uznał kontrolowane postanowienia za niejednoznaczne i niejasne, co jednocześnie prowadzi do pytania, na kim - w trybie aktualnie obowiązującym systemie abstrakcyjnej kontroli wzorców - spoczywa ciężar wykazania niejednoznaczności i niejasności sformułowania danego postanowienia?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prezes UOKiK wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania, a ewentualnie jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika przy tym z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W pierwszej kolejności Bank oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania apelacyjnego z uwagi na to, że skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.), gdyż zaskarżony wyrok wydany został w postępowaniu apelacyjnym przez sąd w składzie jednego sędziego, wbrew treści art. 376 § 3 zdanie 1 k.p.c. przy zastosowaniu niezgodnego z prawem art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 Ustawy COVID-19, co potwierdzono w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, która to okoliczność jest jednocześnie oczywista (art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.).

Odnosząc się do argumentacji dotyczącej nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) z uwagi na niewłaściwy skład sądu odwoławczego, wskazać należy, że w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, na którą powołuje się skarżący, a której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej, stwierdzając że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3

Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Sąd Najwyższy nadając tej uchwale moc zasady prawnej ustalił jednocześnie, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. W uzasadnieniu uchwały wskazano, że „wykładnia wiąże co do oceny środków zaskarżenia wnoszonych od orzeczeń wydanych po podjęciu uchwały. Nie chodzi przy tym o orzeczenia wydane przez Sądy drugiej instancji po godzinie 13.00 dnia 26 kwietnia 2023 r., lecz orzeczenia wydawane od 27 kwietnia 2023 r., zgodnie z ogólną zasadą obliczania biegu terminów (art. 111 § 2 k.c.)”.

W realiach niniejszej sprawy, w której zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie został wydany przed 27 kwietnia 2023 r., przyjęta w przywołanej uchwale wykładnia nie ma zastosowania. Powyższe jest zbieżne z dotychczasowymi orzeczeniami Sądu Najwyższego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z: 5 lipca 2023 r., II NSK 6/23; 16 sierpnia 2023 r., II NSK 64/23; por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2023 r., I NSKP 18/23, postanowienie Sądu Najwyższego z 25 października 2023 r., II NSK 120/23 i postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2024 r., II NSK 110/23).

Drugą podstawą zawartą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) „gdyż klauzule oceniane przez Sąd Apelacyjny były przedmiotem odmiennej oceny przez inny skład tego samego Sądu Apelacyjnego w Warszawie oraz inne sądy, choć z drugiej strony pojawiły się również wyroki, w których wyrażono podobną ocenę prawną do przedstawionej w zaskarżonym wyroku.”

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych

orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.). Tymczasem skarżący formułując przesłankę przedsądu ani w *petitum* skargi ani też w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazał konkretnego przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości. Skarżący wskazał wyłącznie, że „klausule oceniane przez Sąd Apelacyjny były przedmiotem odmiennej oceny przez inny skład tego samego Sądu.” W rzeczywistości więc skarżący wskazał na odmienną ocenę stanu faktycznego przez różne składy tego samego Sądu, co nie mieści się w granicach przesłanki przedsądu przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

W niniejszej sprawie powód wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania również z uwagi na występowanie w niej istotnych zagadnień prawnych w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., które przedstawił w formie trzech pytań. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01). Wnoszący skargę kasacyjną, formułując dane zagadnienie prawne, powinien przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało, a samo zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. W art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. chodzi przy tym o zagadnienie prawne obejmujące poważną wątpliwość prawną, którego wyjaśnienie jest potrzebne dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 15 listopada 2017 r., III SK 13/17; 29 listopada 2017 r., I CSK 216/17).

Uwzględniając przedstawione wyżej założenia interpretacyjne, należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawił

istotnych zagadnień prawnych w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Postawione zagadnienia nie stanowią skomplikowanego problemu o charakterze prawnym, którego rozwiązanie miałoby bezpośredni wpływ na wynik niniejszej sprawy

Odnosząc się w pierwszej kolejności do pytania „czy klauzula odsyłająca do tabeli kursowej, która opisuje sposób ustalania kursu walutowego w taki sposób, że Bank pozbawiony jest jakiejkolwiek dowolności czy arbitralności przy ustalaniu kursu walutowego (taka jak oceniana przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie) może być mimo to uznana za abuzywną?” Sąd Najwyższy wskazuje, że nie jest ono sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń. Klauzule odsyłające do tabeli kursowej w przedmiotowej sprawie nie są sformułowane w taki sposób, że, Bank pozbawiony jest jakiejkolwiek dowolności czy arbitralności przy ustalaniu kursu walutowego, co dokładnie opisał Sąd Apelacyjny na s. 21-21v uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Odnosząc się do drugiego sformułowanego istotnego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy wskazuje, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego zagadnienie prawne powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 września 2014 r., V CSK 66/14, niepubl.).

Odnosząc się do ostatniego sformułowanego istotnego zagadnienia prawnego wskazać należy, że zagadnienie to nie stanowi skomplikowanego problemu o charakterze prawnym. Ochrona przewidziana w dyrektywie Rady 93/13/EWG z dnia 15 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich przysługuje każdemu konsumentowi, a nie tylko temu, którego można uznać za „właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta” (tak postanowienie TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-198/20.).

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1935 ze zm.).

[SOP]

[ał]